ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദശമസ്കന്ധേ ചതുരശീതിതമോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദശമസ്കന്ധേ ചതുരശീതിതമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
ശ്രുത്വാ പൃഥാ സുബലപുത്ര്യഥ യാജ്ഞസേനീ
മാധവ്യഥ ക്ഷിതിപപത്ന്യ ഉത സ്വഗോപ്യഃ।
കൃഷ്ണേഽഖിലാത്മനി ഹരൗ പ്രണയാനുബന്ധം
സർവാ വിസിസ്മ്യുരലമശ്രുകലാകുലാക്ഷ്യഃ ॥ **1** ॥

ഇതി സംഭാഷമാണാസു സ്ത്രീഭിഃ സ്ത്രീഷു നൃഭിർനൃഷു।
ആയയുർമുനയസ്തത്ര കൃഷ്ണരാമദിദൃക്ഷയാ ॥ **2** ॥

ദ്വൈപായനോ നാരദശ്ച ച്യവനോ ദേവലോഽസിതഃ।
വിശ്വാമിത്രഃ ശതാനന്ദോ ഭരദ്വാജോഽഥ ഗൗതമഃ ॥ **3** ॥

രാമഃ സശിഷ്യോ ഭഗവാൻ വസിഷ്ഠോ ഗാലവോ ഭൃഗുഃ।
പുലസ്ത്യഃ കശ്യപോഽത്രിശ്ച മാർകണ്ഡേയോ ബൃഹസ്പതിഃ ॥ **4** ॥

ദ്വിതസ്ത്രിതശ്ചൈകതശ്ച ബ്രഹ്മപുത്രാസ്തഥാംഗിരാഃ।
അഗസ്ത്യോ യാജ്ഞവൽക്യശ്ച വാമദേവാദയോഽപരേ ॥ **5** ॥

താൻ ദൃഷ്ട്വാ സഹസോത്ഥായ പ്രാഗാസീനാ നൃപാദയഃ।
പാണ്ഡവാഃ കൃഷ്ണരാമൗ ച പ്രണേമുർവിശ്വവന്ദിതാൻ ॥ **6** ॥

താനാനർചുർയഥാ സർവേ സഹരാമോഽച്യുതോഽർചയത് ।
സ്വാഗതാസനപാദ്യാർഘ്യമാൽയധൂപാനുലേപനൈഃ ॥ **7** ॥

ഉവാച സുഖമാസീനാൻ ഭഗവാൻ ധർമഗുപ്തനുഃ ।
സദസസ്തസ്യ മഹതോ യതവാചോഽനുശൃണ്വതഃ ॥ **8** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
അഹോ വയം ജൻമഭൃതോ
    ലബ്ധം കാർത്സ്ന്യേന തത്ഫലം ।
ദേവാനാമപി ദുഷ്പ്രാപം
    യദ് യോഗേശ്വരദർശനം ॥ **9** ॥

കിം സ്വൽപതപസാം നൃണാമർചായാം ദേവചക്ഷുഷാം ।
ദർശനസ്പർശനപ്രശ്നപ്രഹ്വപാദാർചനാദികം ॥ **10** ॥

ന ഹ്യമ്മയാനി തീർഥാനി ന ദേവാ മൃച്ഛിലാമയാഃ ।
തേ പുനന്ത്യുരുകാലേന ദർശനാദേവ സാധവഃ ॥ **11** ॥

നാഗ്നിർന സൂർയോ ന ച ചന്ദ്രതാരകാ
    ന ഭൂർജലം ഖം ശ്വസനോഽഥ വാങ്മനഃ ।
ഉപാസിതാ ഭേദകൃതോ ഹരന്ത്യഘം
    വിപശ്ചിതോ ഘ്നന്തി മുഹൂർതസേവയാ ॥ **12** ॥

യസ്യാത്മബുദ്ധിഃ കുണപേ ത്രിധാതുകേ
    സ്വധീഃ കലത്രാദിഷു ഭൗമ ഇജ്യധീഃ ।
യത്തീർഥബുദ്ധിഃ സലിലേ ന കർഹിചി -
    ജ്ജനേഷ്വഭിജ്ഞേഷു സ ഏവ ഗോഖരഃ ॥ **13** ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
നിശമ്യേത്ഥം ഭഗവതഃ കൃഷ്ണസ്യാകുംഠമേധസഃ।
വചോ ദുരൻവയം വിപ്രാസ്തൂഷ്ണീമാസൻ ഭ്രമദ്ധിയഃ ॥ **14** ॥

ചിരം വിമൃശ്യ മുനയ ഈശ്വരസ്യേശിതവ്യതാം।
ജനസംഗ്രഹ ഇത്യൂചുഃ സ്മയന്തസ്തം ജഗദ്ഗുരും ॥ **15** ॥

മുനയ ഊചുഃ
യൻമായയാ തത്ത്വവിദുത്തമാ വയം
വിമോഹിതാ വിശ്വസൃജാമധീശ്വരാഃ।
യദീശിതവ്യായതി ഗൂഢ ഈഹയാ
അഹോ വിചിത്രം ഭഗവദ്വിചേഷ്ടിതം ॥ **16** ॥

അനീഹ ഏതദ് ബഹുധൈക ആത്മനാ
സൃജത്യവത്യത്തി ന ബധ്യതേ യഥാ।
ഭൗമൈർഹി ഭൂമിർബഹുനാമരൂപിണീ
അഹോ വിഭൂമ്നശ്ചരിതം വിഡംബനം ॥ **17** ॥

അഥാപി കാലേ സ്വജനാഭിഗുപ്തയേ
ബിഭർഷി സത്ത്വം ഖലനിഗ്രഹായ ച।
സ്വലീലയാ വേദപഥം സനാതനം
വർണാശ്രമാത്മാ പുരുഷഃ പരോ ഭവാൻ ॥ **18** ॥

ബ്രഹ്മ തേ ഹൃദയം ശുക്ലം തപഃസ്വാധ്യായസംയമൈഃ।
യത്രോപലബ്ധം സദ് വ്യക്തമവ്യക്തം ച തതഃ പരം ॥ **19** ॥

തസ്മാദ് ബ്രഹ്മകുലം ബ്രഹ്മൻ
ശാസ്ത്രയോനേസ്ത്വമാത്മനഃ।
സഭാജയസി സദ്ധാമ
തദ് ബ്രഹ്മണ്യാഗ്രണീർഭവാൻ ॥ **20** ॥

അദ്യ നോ ജൻമസാഫൽയം വിദ്യായാസ്തപസോ ദൃശഃ।
ത്വയാ സംഗമ്യ സദ്ഗത്യാ യദന്തഃ ശ്രേയസാം പരഃ ॥ **21** ॥

നമസ്തസ്മൈ ഭഗവതേ കൃഷ്ണായാകുംഠമേധസേ।
സ്വയോഗമായയാച്ഛന്നമഹിമ്നേ പരമാത്മനേ ॥ **22** ॥

ന യം വിദന്ത്യമീ ഭൂപാ ഏകാരാമാശ്ച വൃഷ്ണയഃ।
മായാജവനികാച്ഛന്നമാത്മാനം കാലമീശ്വരം ॥ **23** ॥

യഥാ ശയാനഃ പുരുഷ ആത്മാനം ഗുണതത്ത്വദൃക്।
നാമമാത്രേന്ദ്രിയാഭാതം ന വേദ രഹിതം പരം ॥ **24** ॥

ഏവം ത്വാ നാമമാത്രേഷു വിഷയേഷ്വിന്ദ്രിയേഹയാ।
മായയാ വിഭ്രമച്ചിത്തോ ന വേദ സ്മൃത്യുപപ്ലവാത് ॥ **25** ॥

തസ്യാദ്യ തേ ദദൃശിമാംഘ്രിമഘൗഘമർഷ -
തീർഥാസ്പദം ഹൃദി കൃതം സുവിപക്വയോഗൈഃ।
ഉത്സിക്തഭക്ത്യുപഹതാശയജീവകോശാ
ആപുർഭവദ്ഗതിമഥോഽനുഗൃഹാണ ഭക്താൻ ॥ **26** ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
ഇത്യനുജ്ഞാപ്യ ദാശാർഹം ധൃതരാഷ്ട്രം യുധിഷ്ഠിരം।
രാജർഷേ സ്വാശ്രമാൻ ഗന്തും മുനയോ ദധിരേ മനഃ ॥ **27** ॥

തദ് വീക്ഷ്യ താനുപവ്രജ്യ വസുദേവോ മഹായശാഃ।
പ്രണമ്യ ചോപസംഗൃഹ്യ ബഭാഷേദം സുയന്ത്രിതഃ ॥ **28** ॥

വസുദേവ ഉവാച
നമോ വഃ സർവദേവേഭ്യ ഋഷയഃ ശ്രോതുമർഹഥ।
കർമണാ കർമനിർഹാരോ യഥാ സ്യാന്നസ്തദുച്യതാം ॥ **29** ॥

നാരദ ഉവാച
നാതിചിത്രമിദം വിപ്രാ വസുദേവോ ബുഭുത്സയാ।
കൃഷ്ണം മത്വാർഭകം യന്നഃ പൃച്ഛതി ശ്രേയ ആത്മനഃ ॥ **30** ॥

സന്നികർഷോ ഹി മർത്യാനാമനാദരണകാരണം।
ഗാംഗം ഹിത്വാ യഥാൻയാംഭസ്തത്രത്യോ യാതി ശുദ്ധയേ ॥ **31** ॥

യസ്യാനുഭൂതിഃ കാലേന ലയോത്പത്ത്യാദിനാസ്യ വൈ।
സ്വതോഽന്യസ്മാച്ച ഗുണതോ ന കുതശ്ചന രിഷ്യതി ॥ **32** ॥

തം ക്ലേശകർമപരിപാകഗുണപ്രവാഹൈ -
രവ്യാഹതാനുഭവമീശ്വരമദ്വിതീയം।
പ്രാണാദിഭിഃ സ്വവിഭവൈരുപഗൂഢമൻയോ
മൻയേത സൂർയമിവ മേഘഹിമോപരാഗൈഃ ॥ **33** ॥

അഥോചുർമുനയോ രാജ -
ന്നാഭാഷ്യാനകദുന്ദുഭിം।
സർവേഷാം ശൃണ്വതാം രാജ്ഞാം
തഥൈവാച്യുതരാമയോഃ ॥ **34** ॥

കർമണാ കർമനിർഹാര ഏഷ സാധു നിരൂപിതഃ।
യച്ഛ്രദ്ധയാ യജേദ് വിഷ്ണും സർവയജ്ഞേശ്വരം മഖൈഃ ॥ **35** ॥

ചിത്തസ്യോപശമോഽയം വൈ കവിഭിഃ ശാസ്ത്രചക്ഷുഷാ।
ദർശിതഃ സുഗമോ യോഗോ ധർമശ്ചാത്മമുദാവഹഃ ॥ **36** ॥

അയം സ്വസ്ത്യയനഃ പന്ഥാ ദ്വിജാതേർഗൃഹമേധിനഃ।
യച്ഛ്രദ്ധയാഽഽപ്തവിത്തേന ശുക്ലേനേജ്യേത പൂരുഷഃ ॥ **37** ॥

വിത്തൈഷണാം യജ്ഞദാനൈ -
ർഗൃഹൈർദാരസുതൈഷണാം।

ആത്മലോകൈഷണാം ദേവ
കാലേന വിസൃജേദ് ബുധഃ।
ഗ്രാമേ ത്യക്തൈഷണാഃ സർവേ
യയുർധീരാസ്തപോവനം ॥ **38** ॥

ഋണൈസ്ത്രിഭിർദ്വിജോ ജാതോ
ദേവർഷിപിതൃണാം പ്രഭോ।
യജ്ഞാധ്യയനപുത്രൈസ്താ -
ൻയനിസ്തീർയ ത്യജൻ പതേത് ॥ **39** ॥

ത്വം ത്വദ്യ മുക്തോ ദ്വാഭ്യാം വൈ ഋഷിപിത്രോർമഹാമതേ।
യജ്ഞൈർദേവർണമുൻമുച്യ നിരൃണോഽശരണോ ഭവ ॥ **40** ॥

വസുദേവ ഭവാൻ നൂനം ഭക്ത്യാ പരമയാ ഹരിം।
ജഗതാമീശ്വരം പ്രാർചഃ സ യദ് വാം പുത്രതാം ഗതഃ ॥ **41** ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
ഇതി തദ്വചനം ശ്രുത്വാ വസുദേവോ മഹാമനാഃ।
താനൃഷീനൃത്വിജോ വവ്രേ മൂർധ്നാഽഽനമ്യ പ്രസാദ്യ ച ॥ **42** ॥

ത ഏനമൃഷയോ രാജൻ വൃതാ ധർമേണ ധാർമികം।
തസ്മിന്നയാജയൻ ക്ഷേത്രേ മഖൈരുത്തമകൽപകൈഃ ॥ **43** ॥

തദ്ദീക്ഷായാം പ്രവൃത്തായാം വൃഷ്ണയഃ പുഷ്കരസ്രജഃ।
സ്നാതാഃ സുവാസസോ രാജൻ രാജാനഃ സുഷ്ഠ്വലങ്കൃതാഃ ॥ **44** ॥

തൻമഹിഷ്യശ്ച മുദിതാ നിഷ്കകംഠ്യഃ സുവാസസഃ।
ദീക്ഷാശാലാമുപാജഗ്മുരാലിപ്താ വസ്തുപാണയഃ ॥ **45** ॥

നേദുർമൃദംഗപടഹശംഖഭേർയാനകാദയഃ।
നനൃതുർനടനർതക്യസ്തുഷ്ടുവുഃ സൂതമാഗധാഃ।
ജഗുഃ സുകംഠ്യോ ഗന്ധർവ്യഃ സംഗീതം സഹഭർതൃകാഃ ॥ **46** ॥

തമഭ്യഷിഞ്ചൻ വിധിവദക്രതമഭ്യക്രതമൃത്വിജഃ।
പത്നീഭിരഷ്ടാദശഭിഃ സോമരാജമിവോഡുഭിഃ ॥ **47** ॥

താഭിർദുകൂലവലയൈർഹാരനൂപുരകുണ്ഡലൈഃ।
സ്വലങ്കൃതാഭിർവിബഭൗ ദീക്ഷിതോഽജിനസംവൃതഃ ॥ **48** ॥

തസ്യർത്വിജോ മഹാരാജ രത്നകൗശേയവാസസഃ।
സസദസ്യാ വിരേജുസ്തേ യഥാ വൃത്രഹണോഽധ്വരേ ॥ **49** ॥

തദാ രാമശ്ച കൃഷ്ണശ്ച സ്വൈഃ സ്വൈർബന്ധുഭിരൻവിതൗ।
രേജതുഃ സ്വസുതൈർദാരൈർജീവേശൗ സ്വവിഭൂതിഭിഃ ॥ **50** ॥

ഈജേഽനുയജ്ഞം വിധിനാ
അഗ്നിഹോത്രാദിലക്ഷണൈഃ।
പ്രാകൃതൈർവൈകൃതൈർയജ്ഞൈ -
ർദ്രവ്യജ്ഞാനക്രിയേശ്വരം ॥ **51** ॥

അഥർത്വിഗ്ഭ്യോഽദദാത് കാലേ യഥാമ്നാതം സ ദക്ഷിണാഃ।
സ്വലങ്കൃതേഭ്യോഽലങ്കൃത്യ ഗോഭൂകൻയാ മഹാധനാഃ ॥ **52** ॥

പത്നീസംയാജാവഭൃഥ്യൈശ്ചരിത്വാ തേ മഹർഷയഃ।
സസ്നൂ രാമഹ്രദേ വിപ്രാ യജമാനപുരഃസരാഃ ॥ **53** ॥

സ്നാതോഽലങ്കാരവാസാംസി വന്ദിഭ്യോഽദാത്തഥാ സ്ത്രിയഃ।
തതഃ സ്വലങ്കൃതോ വർണാനാശ്വഭ്യോഽന്നേന പൂജയത് ॥ **54** ॥

ബന്ധൂൻ സദാരാൻ സസുതാൻ പാരിബർഹേണ ഭൂയസാ।
വിദർഭകോസലകുരൂൻ കാശികേകയസൃഞ്ജയാൻ ॥ **55** ॥

സദസ്യർത്വിക്സുരഗണാൻ നൃഭൂതപിതൃചാരണാൻ।
ശ്രീനികേതമനുജ്ഞാപ്യ ശംസന്തഃ പ്രയയുഃ ക്രതും ॥ **56** ॥

ധൃതരാഷ്ട്രോഽനുജഃ പാർഥാ ഭീഷ്മോ ദ്രോണഃ പൃഥാ യമൗ।
നാരദോ ഭഗവാൻ വ്യാസഃ സുഹൃത്സംബന്ധിബാന്ധവാഃ ॥ **57** ॥

ബന്ധൂൻ പരിഷ്വജ്യ യദൂൻ സൗഹൃദാത് ക്ലിന്നചേതസഃ।
യയുർവിരഹകൃച്ഛ്രേണ സ്വദേശാംശ്ചാപരേ ജനാഃ ॥ **58** ॥

നന്ദസ്തു സഹ ഗോപാലൈർബൃഹത്യാ പൂജയാർചിതഃ।
കൃഷ്ണരാമോഗ്രസേനാദ്യൈർന്യവാത്സീദ് ബന്ധുവത്സലഃ ॥ **59** ॥

വസുദേവോഽജസോത്തീർയ മനോരഥമഹാർണവം।
സുഹൃദ്വൃതഃ പ്രീതമനാ നന്ദമാഹ കരേ സ്പൃശൻ ॥ **60** ॥

വസുദേവ ഉവാച
ഭ്രാതരീശകൃതഃ പാശോ നൃണാം യഃ സ്നേഹസംജ്ഞിതഃ।
തം ദുസ്ത്യജമഹം മൻയേ ശൂരാണാമപി യോഗിനാം ॥ **61** ॥

അസ്മാസ്വപ്രതികൽപേയം
യത് കൃതാജ്ഞേഷു സത്തമൈഃ।
മൈത്ര്യർപിതാഫലാ വാപി
ന നിവർതേത കർഹിചിത് ॥ **62** ॥

പ്രാഗകൽപാച്ച കുശലം ഭ്രാതർവോ നാചരാമ ഹി।
അധുനാ ശ്രീമദാന്ധാക്ഷാ ന പശ്യാമഃ പുരഃ സതഃ ॥ **63** ॥

മാ രാജ്യശ്രീരഭൂത് പുംസഃ ശ്രേയസ്കാമസ്യ മാനദ।
സ്വജനാനുത ബന്ധൂൻ വാ ന പശ്യതി യയാന്ധദൃക് ॥ **64** ॥

ശ്രീശുക ഉവാച
ഏവം സൗഹൃദശൈഥില്യചിത്ത ആനകദുന്ദുഭിഃ।
രുരോദ തത്കൃതാം മൈത്രീം സ്മരന്നശ്രുവിലോചനഃ ॥ **65** ॥

നന്ദസ്തു സഖ്യുഃ പ്രിയകൃത് പ്രേമ്ണാ ഗോവിന്ദരാമയോഃ।
അദ്യ ശ്വ ഇതി മാസാംസ്ത്രീൻ യദുഭിർമാനിതോഽവസത് ॥ **66** ॥

തതഃ കാമൈഃ പൂർയമാണഃ സവ്രജഃ സഹബാന്ധവഃ।
പരാർധ്യാഭരണക്ഷൗമനാനാനർഘ്യപരിച്ഛദൈഃ ॥ **67** ॥

വസുദേവോഗ്രസേനാഭ്യാം കൃഷ്ണോദ്ധവബലാദിഭിഃ।
ദത്തമാദായ പാരിബർഹം യാപിതോ യദുഭിർയയൗ ॥ **68** ॥

നന്ദോ ഗോപാശ്ച ഗോപ്യശ്ച ഗോവിന്ദചരണാംബുജേ।
മനഃ ക്ഷിപ്തം പുനർഹർതുമനീശാ മഥുരാം യയുഃ ॥ **69** ॥

ബന്ധുഷു പ്രതിയാതേഷു വൃഷ്ണയഃ കൃഷ്ണദേവതാഃ।
വീക്ഷ്യ പ്രാവൃഷമാസന്നാം യയുർദ്വാരവതീം പുനഃ ॥ **70** ॥

ജനേഭ്യഃ കഥയാഞ്ചക്രുർയദുദേവമഹോത്സവം।
യദാസീത്തീർഥയാത്രായാം സുഹൃത്സന്ദർശനാദികം ॥ **71** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം
സംഹിതായാം ദശമസ്കന്ധേ ഉത്തരാർധേ
തീർഥയാത്രാനുവർണനം നാമ ചതുരശീതിതമോഽധ്യായഃ ॥